

Forsvarsdepartementet

Postboks 8126 Dep.
0032 OSLO

FORSVARSDEPARTEMENTET	
SAK NR. 07/	02982-52
09 SEPT 2008	
ARKBET	602.9 - smp
KASSERES 5 ÅR	
KASSERES 10 ÅR	
BEVARES	

Deres ref.:
2007/02982-25/FD | 4 JUR/HJAVår ref.: 08/7222-2
Saksbeh: Lisen B. Baardsen

Dato: 04.09.08

HØRINGSSVAR – FORSLAG OM ENDRINGER I LOV AV 2. JULI 2004 NR. 59 OM PERSONELL I FORSVARET (FORSVARSPERSONELLOVEN)

Det vises til Forsvarsdepartementets høringsbrev av 14. juli 2008, vedrørende forslag til endringer i forsvarspersonelloven.

Arbeids- og velferdsdirektoratet er i hovedsak enig i Forsvarsdepartementets forslag om nye bestemmelser og endringer i forsvarspersonelloven, og har følgende merknader:

1. Generelt

Under punkt 6.3.1 i departementets brev er det redegjort nærmere for behovet for å styrke erstatningsvernet til deltakere i internasjonale operasjoner.

Yrkesskadebestemmelsene i folketrygdloven hviler på et tradisjonelt ulykkesbegrep. Lidelser som har utviklet seg som følge av psykiske påkjenninger eller belastninger over tid er det dermed i følge folketrygdlovens § 13-3 ikke rom for å godkjenne som yrkesskade. Psykiske lidelser er heller ikke blant de lidelser som kan godtas som yrkessykdom likestilt med yrkesskade.

Veteraner og personell som får psykiske plager i etterkant av tjenestegjøring vil i flere tilfeller ikke kunne påvise dramatiske/ livstruende bestemte hendelser av en slik karakter at de kan godkjennes som arbeidsulykke i folketrygdlovens forstand. Det innebærer at aktuelle lidelser ikke godkjennes som yrkesskade selv om det foreligger årsakssammenheng mellom langvarig psykisk påkjenning og psykisk lidelse.

Det er for gruppen militær personell og yrkesbefal, kontraktsbefal og vervet personell oppstilt særregler i folketrygdloven § 13-8 første ledd henholdsvis bokstav f og g, jf. henholdsvis tredje og fjerde ledd. Disse gruppene er dekket av en objektiv regel om såkalt "24-timers trygd" etter bestemte nærmere vilkår. Dersom de angitte særvilkår er oppfylt vil vedkommende være yrkesskadedekket ved "enhver skade eller sykdom" som henholdsvis er "påført eller oppstått under opphold i utlandet" eller "påført eller oppstått i tidsrommet medlemmene deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold".

Da også sivilt tjenestegjørende personell i de senere år i større grad er integrert i militære operasjoner utenlands og utsettes for tilsvarende risiko og skadepotensiale som militært tjenestegjørende synes det

rimelig at også disse grupper omfattes av et objektivt erstatningsansvar. Et lovfestet objektivt ansvar for Forsvaret vil skape klarhet om forsvarrets erstatningsplikt og dermed forutsigbarhet både for tjenestegjørende personell i internasjonale operasjoner og for grupper som vurderer å delta i slik virksomhet i tiden fremover. Økonomisk trygghet for disse grupper og deres familier ved skader vil slik sett kunne øke tjenestens status og bidra til økt rekrutteringsvillighet.

Psykiske lidelser har gjennom de senere år vært blant hovedårsakene til sykmelding og arbeidsuførhet i Norge. I tillegg til økning av denne type lidelser i normalbefolkningen har forsvarret registrert økende hyppighet av psykiske senskader blant veteraner. For sistnevnte gruppe har psykiske langtidsvirkninger etter tilstedeværelse i risikoområder, trefninger etc. medført økende antall krav om erstatning fra forsvarret. Forsvaret har dermed utfordringer i forhold til å forebygge slik at færrest mulig blant tjenestegjørende personell blir utsatt for skader. Et lovhjemlet objektivt erstatningsansvar for forsvarret ved personskade i internasjonale operasjoner vil kunne synliggjøre de samlede erstatningsutgifter i større grad enn i dag og bidra til økt fokus og forebygging av aktuelle senskader.

Polititjenestemenn, brann- og redningspersonale og liknende grupper stasjonert i Norge, er grupper som utfører tjeneste som i sin karakter medfører særlig risiko for skade og sykdom. Som arbeidstakere er disse grupper yrkesskadedekket etter både folketrygdloven og lov om yrkesskadeforsikring. Da skadepotensialet for disse grupper dels kan sammenlignes med det sivilt og tjenestegjørende personell utsettes for i internasjonale operasjoner kan det ikke sees bort fra at også aktuelle arbeidstakergrupper i Norge ønsker å omfattes av et objektivt erstatningsansvar. Imidlertid, selv om også de nevnte tjenestegjørende grupper i Norge dels vil kunne stå overfor tilsvarende situasjoner som sivile eller militære tjenestegjørende i internasjonale operasjoner kan Arbeids- og velferdsdirektoratet ikke se at det er grunn til likestilling av disse grupper med hensyn til objektivt erstatningsansvar. Operasjoner i utlandet med fremmed kultur/ språk og med risiko for fiendtlige angrep er grunnleggende forskjellig fra tilsvarende operasjoner i Norge og er dermed en rimelig begrunnelse for å etablere ulike erstatningsmessige ordninger for de nevnte grupper.

Det er i høringsnotatets kapittel 5 redegjort nærmere for den oppfølging, hjelp og støtte forsvarret både i dag og i tiden framover vil yte overfor veteraner. Som overordnet målsetting legges det til grunn at veteranene snarest mulig skal tilbake til normal situasjon hvor de benytter seg av samfunnets alminnelige ordninger, herunder helsetjenester. Som det fremgår har personell som blir skadet rett til medisinsk behandling fra det sivile helsevesenet og rett til veiledning, herunder fra NAV.

Departementet viser i høringsbrevet til at det generelle pensjonssystemet og det særskilte vernet i lov om Statens Pensjonskasse for tiden er under reform. En eventuell innføring av en ny veteran- eller krigspensjon vil måtte sees i sammenheng med disse reformer. På bakgrunn av behovet for en rask styrking av veteranenes rettigheter er Arbeids- og velferdsdirektoratet enig i at det inntil videre legges til grunn en erstatningsbasert kompensasjonsordning for å styrke veteranenes rettigheter. For å sikre den enkeltes økonomiske trygghet gjennom hele livet er vi også enig i at det gis lovhjemmel for å utbetale erstatning som løpende ytelser, muligens med adgang til kapitalutløsning av en mindre del av ytelsen for individuell tilrettelegging gjennom finansiering av bolig, hjelpemidler etc.

Ellers bør vel lovforslaget sees i sammenheng med forslagene til ny arbeidsskadeforsikring.

2. Spesielt til endringsforslaget i forsvarspersonelloven § 12 a, § 12 b og § 12 c

Det er foreslått å innta en bestemmelse om rett til oppfølging for personell som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Personellet skal etter ny § 12 a gis rett til psykiatrisk og psykologisk oppfølging, med en tilhørende plikt for forsvaret til å tilby slik oppfølging og sørge for at overgangen til det sivile helsevesenet skjer på en for personellet betryggende måte. Bestemmelsen pålegger også, på visse vilkår, forsvaret å tilby annen oppfølging i inntil ett år etter endt tjeneste.

Videre foreslås det å innta en objektiv erstatningsregel i ny § 12 b ved personskader i internasjonale operasjoner. Forsvaret blir etter denne bestemmelsen ansvarlig for enhver skade og sykdom som oppstår som følge av at sivilt eller militært personell tjenestegjør i en internasjonal operasjon, uavhengig av skyld, herunder psykiske belastningsskader etter utført tjeneste forut for denne bestemmelsens ikrafttredelse. Tilsvarende objektiv regel, for rett til yrkesskadefordeler, gjelder som nevnt under punkt 1 ovenfor, på folketrygdens område, for enhver skade og sykdom oppstått eller påført militært personell som deltar i internasjonale fredsoperasjoner under opphold i utlandet, jf. folketrygdloven § 13-8 første ledd bokstav f, jf. tredje ledd. Dette gjelder også for yrkesbefal, kontraktsbefal og vervet personell som deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold. Se også folketrygdloven § 13-8 første ledd bokstav a-e og h jf. andre ledd og siste ledd.

I denne forbindelse oppstår spørsmål om tolkningen av begrepet ”internasjonale operasjoner” kontra begrepet lovgiver benytter i folketrygdloven § 13-8 første ledd bokstav f ”internasjonale fredsoperasjoner”. Det bør gjøres klart om det er ment å være en innholdsmessig forskjell på disse to begrepene.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har merket seg at forslag til ny § 12 c Billighetserstatning har en samordningsbestemmelse der utbetaling etter forskriften skal samordnes med erstatningsutbetalinger på annet grunnlag fra staten til personell som deltar i internasjonale operasjoner. Arbeids- og velferdsdirektoratet stiller spørsmål ved hvordan menerstatning etter folketrygdloven § 13-17 stiller seg i denne sammenheng.

3. Forsvarspersonellovens forhold til folketrygdloven

I høringsnotatets punkt 6.3.8 er forholdet mellom forsvarspersonelloven og andre ansvarsgrunnlag beskrevet. Det fremgår at forsvarspersonelloven skal være prinsipalt ansvarsgrunnlag for den personkrets bestemmelsen omfatter, det vil si sivilt eller militært personell som tjenestegjør i en internasjonal operasjon. Det er uttrykkelig nevnt at forsvarspersonelloven vil særregulere erstatningsrettighetene til denne personellgruppen, som en *lex specialis* lov. Det er presisert at dette vil gjelde overfor yrkesskadeforsikringsloven og arbeidsskadeforsikringsloven. Imidlertid er ikke forholdet til folketrygdloven behandlet inngående i dette høringsnotatet.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil bemerke at det derfor er noe uklart om konsekvensene av den nye erstatningsregelen vil være at rettighetene etter folketrygdloven for aktuelle gruppe bortfaller, for eksempel hva gjelder dagens rettigheter etter kapittel 5 stønad ved helsetjenester og kapittel 13 yrkesskadedekning.

I folketrygdloven § 5-1 er det fastlagt at i den utstrekning det offentlige yter stønad etter annen lovgivning, ytes det ikke stønad etter dette kapitlet. Ut ifra folketrygdloven § 5-1 og benevnelsen av forsvarspersonelloven som en spesiallov, er det nærliggende å anta at utgifter ved helsetjenester er ment å skulle dekkes etter forsvarspersonelloven, og ikke folketrygdloven, for aktuelle personellgruppe, i aktuelle situasjon.

Arbeids- og velferdsdirektoratet mener at folketrygdloven § 5-1 regulerer forholdet til forsvarspersonelloven på kapittel 5 sitt avgrensede område. Arbeids- og velferdsdirektoratet mener det kan være behov for her å presisere hvilket forhold loven er ment å skulle ha til folketrygdloven. Tilsvarende spørsmål kan gjøre seg gjeldende også for andre av folketrygdlovens områder som berører aktuelle persongruppe, så som kapittel 13 yrkesskadedekning.

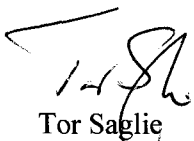
4. Formuleringen av § 12 b

Arbeids- og velferdsdirektoratet foreslår at det i lovteksten legges til et ”også” (i kursiv nedenfor) for å gjøre det klart, direkte i lovens ordlyd, at psykiske belastningslidelser, som sådan, er omfattet av den objektive erstatningsregelen.

”...herunder psykiske belastningsskader etter utført tjeneste, *også* forut for denne bestemmelsens ikrafttredelse.”

Arbeids- og velferdsdirektoratet stiller i forbindelse med regelen om tilbakevirkende kraft spørsmål om hvor vidtrekkende bestemmelsen er ment å være. Det bør klargjøres om regelen omfatter skadelidtes pårørende (arvinger) dersom skadelidte selv ikke lenger lever.

Med vennlig hilsen

Tor Saglie
Arbeids- og velferdsdirektør

Kristian Heyerdahl